

τρόπους τοῦ ἐκφράζεσθαι μὴ ἔξαιρουμένου ωδῆς αὐτοῦ τοῦ ὑψοῦ.

Γίναι δέ ο ἀττικισμὸς καὶ τὴν εὐγενῆς τις καὶ ἐκθαρέωτικὴ ἀπλότης, διαρκής τις κομψότης, ἐνι-
σχυουμένη διὰ τρόπων ἐκπληκτικῶν καὶ διεγερτικῶν·
τιποτε ἔκτακτον δὲν περιέχει εἰς τὴν οὐσίαν τῶν ἐν-
νοιῶν· ἔχει δὲ εἰς τὰς περιόδους λεπτότητά τινα,
γοητεύουσαν διὰ θελγήτρων τῶν ἐποίων δὲν καθορώ-
μεν τὸ αἴτιον. Τοῦτο μόνον γινώσκομεν, τοῦτο μόνον
δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ἀναγινώσκοντες τοὺς ἐκλε-
κτοὺς τῶν ἀττικῶν συγγραφέων, ὅτι δηλαδὴ ἔγοιτ-
τεύθημεν, κατεβέλυθημεν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν.
Πατερέρως ἀναγινώσκων αὐτοὺς, ὅτι μὴ ἔξετάσαν-
τες ἄλλο ἢ τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, πιστεύομεν
νον ὅτι τὰ πράγματα ἦσαν τὸ μόνον ἀντικείμενον
τῆς σπουδῆς των. Ἐπιστατοῦντες δὲ τὰς νοντικὶς
ἡμῶν δυνάμεις εἰς μόνην τὴν ἐκλογὴν καὶ διάθεσιν
τῶν λέξεων, νομίζομεν πάλιν, ὅτι εἰς τίποτε ἄλλο
δὲν προεῖχον, εἰμὶ εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐκφράσεως
καὶ τὴν διαμόρφωσιν τῶν φράσεων καὶ τὸ πνεῦμα ἡ-
μῶν ἀσχολεῖται ἢ θέλγεται ὁ ὥρθιμος καὶ τερ-
πνάς ἴδεας, καὶ δὲν καιρὸν ἢ ἀκυνήματων γοητεύεται
ἀπὸ ἀρμονίαν ἐπίσης ὥραιαν, δύσον ἐρρωμένην καὶ σύν-
τονον. Παρετέρησα ἐν ἐνὶ λόγῳ εἰς τοὺς Ἀττικοὺς
συγγραφέēς, τὴν ὥραιαν ταύτην ἐντέλειαν, τὴν ἀπλὴν
καὶ φιεικὴν, ἢ ὅποια ἀπετέλεσε καὶ θέλει ἀποτέλεσει
ἀείποτε τὴν ἐντέλειαν τῶν συγγραμμάτων· Ἀν καὶ ο
Δημοσθένης εἶναι πλήρης ἰσχύος, ἐμφαίνει δῆμως παν-
ταχοῦ τὴν Ἀττικὴν ἐκείνην λεπτότητα τὴν τοσοῦτον
ἐκγωματιζομένην καὶ τοσοῦτον σπανίαν· καὶ ἐνῷεις τοὺς
πλειστρις τῶν συγγραφέων ποίᾳ τις ἐπιτίθεσις καὶ
τέχνη τις λίαν προφανῆς καταδεικνύουσιν ἀείποτε σχε-
δὸν σπουδὴν καὶ μέριμναν, παρὰ τῷ Δημοσθένει ὁ
καρπὸς τῶν ἀγρυπνιῶν καὶ τῆς ἐργασίας, εἶναι τὸ κατ-
τακρύπτειν τὴν τέχνην καὶ παρέχειν εἰς τὴν φράσιν
ἴδεαν καὶ κίνησιν τῆς ἀπλουστάτης φύσεως.

προσδιορισθεῖσα ποσότης τῶν χρημάτων, ὁ Δημοσθένης ἐτ-
πρόσθεσε γενναιοφύχως τὰ ἔλλείποντα, καὶ δὲν τὰ συμ-
παρέλαβεν εἰς τὸν ληγαρισμὸν, ἀλλὰ τὰ ἔχασσεν εἰς
τὸν δῆμον, πολίτης δέ τις, ὁ Κτησιφῶν, ἔγραψε φήμι-
σμα νὰ στεφανώσωσι χρυσῷ στεφάνῳ τὸν Δημοσθέ-
νην, ὡς πολίτην καλὸν καὶ ἀγαθὸν, ὅπτες ὑπηρέτης
πάντοτε καλῶς τὴν πόλιν καὶ ἵτο πρόθυμος νὰ τὴν
ὑπηρετήσῃ καὶ εἰς τὸ ἔξης. Οἱ Αἰσχύνης δὲ μὴ δυ-
νάμενος νὰ ὑπομείνῃ τὰς τιμὰς, καὶ τοὺς ἐπαίνους, οἵ δ-
ποιοὶ ἀποδίδοντο εἰς τὸν μισητὸν ἀνταγωνιστὴν αὐτοῦ,
κατεπολέμησε τὸ Φῆμισμα, ὡς ἐναντίον τῶν νόμων.
Κατηγόρησε δὲ τὸν Κτησιφῶντα, ὡς παραβάτην τῶν
νόμων τριχῶς. Πρῶτον μὲν, διότι ἐπρότεινε γνώμην νὰ
στεφανώσωσι τὸν Δημοσθένην, ἔτι ὑπεύθυνον ὄντα, ἐνα-
τέλη τῆς διατάξεως τοῦ νόμου μὴ στεφανοῦσθαι,
ἄργων ἐν τὸς τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, Δεύτερον
διότι ἔζητε νὰ κηρυχθῇ ὁ στέφανος εἰς τὸ θέατρον
ἐναντίου τῆς διατάξεως νόμου τινός, ὅστις, ἐξ τινα στε-
φανώτη ὁ δῆμος, προσδιώκει νὰ κηρυττεται ὁ στέ-
φανος εἰς τὴν Πλούκα. Τρίτον τέλος πάντων, διότι ἔσ-
θεσε ψεύδη εἰς τὸ Φῆμισμα, παριστάνων τὸν Δημοσθέ-
νην πολίτην πιστὸν καὶ ζηλωτην, μὴ ὄντα αὔτε τὸ ἐν
οὔτε τὸ ἄλλο. Φάίνεται δὲ, ὅτι ὁ Αἰσχύνης διὰ τοῦτο μό-
νον κατηγορεῖ τὸν Κτησιφῶντα, διότι ἐμίσει τὸν Δη-
μοσθένην ἐπειδὴ εἰς τοῦτο πρὸ πάντων ἐνδιέτριθε, ὅτι
δῆλαδὴ ὁ Δημοσθένης ἵτο προδότης μισθωτὸς τῶν
ἔγθρων τῆς πατρίδος καὶ ἀργυρῆς πρωταίτιος τῶν δυ-
στυγμάτων αὐτῆς.

Η κατηγορία ήρξατο τέσσαρα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου, ἀλλ' η δίκη ἐγένετο τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἑκατοστῆς δωδεκάτης Ὀλυμπιάδος τοῦ ἄρχοντος Ἀριστοφῶντος, καὶ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀτλεζάνδρου, καθ' ὃν ἡδη καιρὸν ὁ βασιλεὺς οὗτος ἦτο κύριος τῆς Ἀσίας. Συνεδραμον δὲ πρὸς τὴν δίκην ταῖτνη πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος, ὡς εἰς ἕκτακτον θέμα, καὶ ἦτο τῷντι τοιοῦτον, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ὡραιοτέρων, διότι ἔμελον νὰ ἴδωσιν ἀντιπαλίσιοντας τοὺς δύο μεταγίστους ῥήτορας τοῦ σινῶν, καὶ τούτους ἀμφοτέρους ὑπουργούς, ὑπηρετήσαντας πολλάκις τὴν πόλιν, καὶ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἀμφοτέρους διαθέρμους διὰ τὸ πρωταπικὸν αὐτῶν ἐνδιαφέρον, καὶ τὸ ζωηρίστατον ἀμοιβαῖον μῆσος. Τό ἐπίσημον καὶ ἀξιόλογον τοῦ ἀντικειμένου αὐτῶν, τὸ προσδοκία πολυασθεμοῦ ἀκροατηρίου, τὴν ὅποιαν ὥφειλον νὰ δικαιώσωσι, τοὺς ὑποχρέωντον νὰ ἔχαντλήσωσιν ὅλα τῆς ῥήτορικῆς αὐτῶν δεινότητος τὰ ξονθηματα. Καὶ δὲν θέλομεν μεταχειρισθῆ ὑπερβολὴν, λέγοντες περὶ τῶν δύο τούτων λόγων, ὅτι ὑπάρχουσιν ἀριστουργῆματα, δυνάμειαν νὰ γρηγορεύσωσιν ὡς καὶ τὸν τελειότητος, καὶ ἔξοχον ῥήτορικής δεινότητος. Εἰς τὸ προοίμιον τοῦ λόγου του ὁ Λισχίνης (τοῦ ὅποιου διδωμεν ἡδη τὴν ἀνάλυσιν) ἐκφράζει πρῶτον εὐχάς περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς εὐκοσμίας ἐν τῇ δημοκρατείᾳ καὶ τὴν λύπην του περὶ τῆς ὑπαρχούσης ἀκοσμίας, καὶ οὕτω δεικνύει τὴν μεγίστην ἀξίαν τῆς κατηγορίας αὐτοῦ, ἡτις γινομένη ὑπέρ τῆς διατηρήσεως τῶν νόμων καὶ τῆς δημοκρατίας, ἐνδιαφέρει οὕτω καὶ τοὺς δικαστὰς ἰδίως καὶ ἀπαντας τοὺς πολίτας ἐν γένει. Δὲν ἐμφαίνεται δὲ τὴν διαιρέσιν του λόγου αὐτοῦ, τὴν ὅποιαν ἐπαρουσίασεν εἰς τὸ ἔγγραφον τῆς κατηγορίας του διαιρεῖ δὲ τὸν λόγον εἰς τρία μέρη, κατηγορῶν τὸν Κτησιε

φώντα, ώς παρανομήσαντα τριγῶς ώς πεισίπομεν.

Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ λόγου δύναμεν νὰ συγτέμνωμεν εἰς τὰς ἐφεξῆς δύο συλλογισμούς.

Πρῶτος συλλογισμός. — Οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσι νὰ στεφανοῦνται οἱ ὑπεύθυνοι ἄρχοντες, πρὶν ἡ δώσωσι τὰς εὐθύνας. Ἀλλ' ὁ Δημοσθένης ἦτο ὑπεύθυνος καθ' ὃν καιρὸν ἐπρότεινον δὲ αὐτὸν στέφονταν ἐκ χρυσοῦ, ἀρά παρέβει τὰς νόμους ὁ τοῦτο προτείνας.

Δεύτερος συλλογισμός. Γάντες οἱ κατέχοντες ὑπουργάματα ὑποχρεοῦνται νὰ διδωσον εὐθύνην ἀλλ' ὁ Δημοσθένης, διιστοθεὶς ἐπιστάτης τῆς τῶν τειχῶν ἐπισκεψᾶς, κατεῖχεν ὑπουργίματα ἀξιὰ ὁ Δημοσθένης ὑποχρεοῦτο νὰ δώσῃ εὐθύνης.

Διὰ νὰ στηνικῇ δὲ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ λόγου του, ὁ Αἰσχύνης ἀναγινώσκει τὸν περὶ τῶν κηρυγμάτων νόμον, ἥτις ὁρίζει διατάξσοντα, ἐὰν μέν τινα στεφανῆ ἡ βουλὴ, ὁ στέφανος νὰ κηρύξτεται εἰς τὸ Βοσπορικὸν. Ἐὰν δὲ ὁ δημος, εἰς τὴν Πυνίκα, ἐπὶ συνελεύσεως τοῦ δήμου, ἀλλοι δὲ ὑδαμοῦ. Δεικνύει, δὲτι προσφυνῶς ὁ Κτησιφῶν παρενόρμησε κατὰ τούτου τοῦ νόμου. Κατ' ἀμφότερα δὲ τὰ μέρη τοῦ λόγου περιλαμβάνει κοινὸν ἀνατρέπειν τὰς τὰς ἐνστάσεις, τὰς ὅποιας ἥδυναντο νὰ παρουσιάσωσιν οἱ ἐναντίοι καὶ μάλιστα μετὰ πάσης τῆς ἐμβοτείας καὶ τοῦ ζόλου, ὅσον ἐπιδέχεται εἰς συνήτησις περὶ νόμων.

Τὸ δὲ τρίτον μέρος τοῦ λόγου εἶναι ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Ἰδιος οὐκούττει, ὅτι ἀποδίδει τὴν πλειοτέραν ἀξιολογήτητα. Εἴναι φεύδες λέγει, διὸ ὁ Δημοσθένης εἶναι πολίτης ἀγαθῆς, πιστος καὶ ζηλωτης. Εἰς ὑποστήριξιν δὲ τῶν λόγων του ἐπιχειρεῖ νὰ διατρέξῃ ὅλον τὸν δημόσιον εἴναι τοῦ Δημοσθένους, καὶ ὡς ἐν παραδόῳ ἀναφέρει ἴδιοτέρᾳ τινὰ ἀνέκδοτα τοῦ ἴδιου τινοῦ αὐτοῦ έισι. Ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὰ δημόσια αὐτοῦ ὑπουργάματα ἐνδιατέλει. Διαιρεῖ λοιπὸν εἰς τέσσαρα τμῆματα ὅλους τῶν καιρούς, καὶ ὡς ἐκεύρενται τὰ τῆς τόλεως. Τὸ μὲν πρῶτον, ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸν Φιλίππου πολέμου ὑπὲρ τῆς Αμφιπόλεως μέγρι τῆς συμμαχίας καὶ εἰρήνης τῆς γενομένης κατὰ τρόπον τοῦ Φιλικοῦ ὑπὲρ τοῦ Δημοσθένους. Τὸ δὲ δεύτερον, ἀπὸ τῆς εἰρήνης μέγρι τοῦ πολέμου. Τὸ δὲ τρίτον ἀπὸ τοῦ πολέμου μέγρι τῆς ἐν Χερσονέας εἰς μόχης. Τὸ δὲ τετάρτον συμπληροῦσιν αἱ τότε περιστοσεῖς.

Ως πρὸς τὸ πρῶτον τμῆμα, δεικνύει, δὲτι ὁ Δημοσθένης ἐκ συμφώνης μετὰ τοῦ Φιλικού τους ἔγραψε πολλὰ ψηφίσματα κατὰ τὰς πρώτας διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης καὶ τῆς συμμαχίας, ὅτι δὲν ἐπειρίμενε τὴν ἐκάνοδον τῶν εἰς τὰς Ἑλλήνας κατὰ τοῦ Φιλίππου ἀποσταλεῖσθων πρεσβύτων, καὶ ἐπομένως ἐκώλυσε τοὺς Αθηναίους νὰ διορολογήσωσι τὴν εἰρήνην εἰς κοινην συνέλευσιν τῶν Ελλήνων, ὅτε ἐπρόδωσεν εἰς τὴν Μακεδόνα τὸν Χερσονέπτην, ἔχοιεν τῆς Θερμής, φίλον καὶ σύμμαχον τῶν Αθηναίων, καὶ τέλος ἔτε διὰ τῶν πρὸς τοὺς πρέσβεις τοῦ Φιλίππου φίλοφονήτων ἐκολάκευσε τὸν Φιλίππην μετ' ἄκρας χαρερπείας. Ἀποπερχετεὶ δὲ τὸν λόγον του δι' εὔψυχαδυς επιλόγου, ἔνθα μέμφεται τὸν Δημοσθένην, ὅτι κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς εἰδήσεως τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου, ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ δημόσιον μετὰ πάντων τῶν διηγμάτων τῆς ἀγχωλίασεως, ἐνῷ πρὸ ὅλού του ὁ θάνατος εἴχεν ἀφαρπάσει τὴν μονογενὴν αὐτοῦ θυγατηρά.

Εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα, ὁ ἥτιωρ παριστάνει τὸν Δημοσθένην μεταβαλόντα ἔξαιρης πολίτευμα, κατηγοροῦντα τοὺς συμπρέσεις, ἀγορεύοντα κατὰ τοῦ μονάρχου καὶ ἐνσπείροντα σπέρματα πολέμου καὶ ταραγῶν. Οὐμέλει περὶ τῆς εὐνοϊκῆς συμμαχίας, ἐκθέτει ἐπιτηδείως τὰς ἐφιδιουργίας καὶ μηχανὰς τοῦ Δημοσθένους ἐκ συμφώνου μετά τινος πολίτου τῆς Χαλκίδος δύναμιτι Κατταλία, ἐπὶ προσάσει μὲν, ὅτι ἐργάζεται ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, τὸ δὲ ἀλλοθὲς χάριν τῶν ιδίων ἔαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ Κατταλία συμφερόντων.

Τὸ τρίτον δὲ τμῆμα εἶναι τὸ ἀξιολογώτερον πάντων. Περικλείει δὲ τὰ περὶ Λοκρῶν, ἀμφισσέων καὶ τοῦ δευτέρου ιεροῦ πολέμου καὶ τὴν συνομολόγησιν τῆς μεταξὺ Θηλαίων καὶ Αθηναίων συμμαχίας. Ἐνταῦθα τὸ ὑφος τοῦ ἥτορος γίνεται ἀξιοπρεπέστερον, λεπτὸν καὶ ἰσχὺν μέγρι τοῦδε ἀποβάνει ἥδη πολυτελές καὶ μεγαλοπρεπές. Ὁ Δημοσθένης [κατ' αὐτοῦ], συνεργάτης εἰς τὴν ἀσέβειαν τῶν Λοκρῶν τῆς ἀμφίσσης, καλλιεργούντων τὴν ἵεραν γῆν, ἐπέσυρε τὴν ὄργην τῶν Θεῶν ἐπὶ τῆς πατρίδος καὶ ἀπάσης τῆς Ἑλλαδος. Εἴναι ἀλητήριος, ἀνόσιος, καταδιωκόμενος ὑπὸ τῆς θείας ὄργης, τὴν ὁποίαν ἐπέσυραν αἱ ανοισιεργίαι αὐτοῦ. Ολεθρία μοῦρα ἀείποτε συνεδέουσα αὐτὸν καὶ δεινότερον ἥδη μετὰ τὰς ἀσεβείας του ταύτας, ἐμέλλει εἰς ἀνίστα δυστυχήματα ὅλους τοὺς πλησιάζοντας αὐτὸν, ἴδιωτας, τίγμενός, πόλεις, κτλ. Καυγάται, λέγει, ὅτι ἐφιδιώσει τοὺς Θηλαίους καὶ Αθηναίους. Ἀλλ' αἱ περιστάσεις ἀπλῶς συνέδεσαν τὰς πόλεις, Εἰς δὲ τὴν συνομολόγησιν τῆς συντηκτῆς ὁ καυχώμενος οὗτος πρωταίτιος αὐτῆς ἐποξείησεν εἰς τοὺς Αθηναίους τρεῖς μεγίστας ζημίας διὰ τὰς ἐποίας, τιμωρίας μαλιστα εἶναι ἀξίας, καὶ οὐχὶ στεφάνου. Αἱ δὲ ζημίαι ἐκτίθενται μετὰ μεγάλης ἀκριβείας καὶ σφοδρότητος. Αποπερατεῖ δὲ ὁ Αἰσχύνης καὶ τὸ τμῆμα τοῦτο δεικνύων διὰ λόγου σφρόδρου, ὑψηλοῦ, περιπταῦτης, ὑπόσου ἥτον ἀνάξιου νὰ στεφανώσωσιν εἰς τὸ θέατρον παρόντων τῶν Αθηναίων, καὶ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων τὸν ἀπανθρωπὸν φονέα τῶν ἐν Χερσονέα πεσόντων, τὸν μιαρὸν αὐτουργὸν τῆς δυστυχίας τῶν ταλαιπώρων Θεοίων καὶ πρωταίτιον τῶν δεινῶν ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ δὲ τέταρτον τμῆμα περιέχει διάφορα ἀνέκδοτα ἐκ τῆς πολιτείας τοῦ Δημοσθένους, καὶ τέλος ἔκθεσιν τῶν προτεργμάτων, τὰ ὅποια ὀφείλει νὰ κατέχῃ ὡς ἀγαθούς καὶ δημοτικὸς πολίτης, καὶ τὰ ὅποια ὁ Δημοσθένης δέν ἔχει. [Ἐνταῦθα δὲ ἔριδει καὶ περὶ τοῦ γένους τοῦ Δημοσθένους]. Προτέρεπε δὲ τέλος τοὺς ἀκαταστάτους ὡς ἀπαιτήσαντας τὸν Κτησιφῶντα νὰ δικαιολογήσῃ αὐτὸς ἔαυτον καὶ νὰ μὴ συγγωρήσωσι νὰ ὄμιλησῃ ὁ Δημοσθένης εἰς δὲ καιθελήσωσι νὰ τὸν ἀκροασθῶσι, νὰ διαγράψωσι σχέδιον ἀπολογίας, ἀπὸ τὸ ὄπιον νὰ μὴ παρεκτραπῇ δεινοὶ καὶ ἀνακεφαλαιοὶ τὸν λόγον αὐτοῦ ζωηρῶς τε κοινεῖσθαι.

Ἡττηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους ὁ Αἰσχύνης εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην, κατεδικάσθη εἰς ἔξοριαν καὶ καταφυγὸν εἰς Ίδυδον ἥνοιξε σχολεῖον ῥυτοφικῆς. Ἡξάτο δὲ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, ἀναγινώσκων εἰς τοὺς μαθητοὺς του τὸν λόγον, δι' ὃν ἔξωρίσθη, καὶ οἱ μαθηταὶ ἐπεργάμουν καὶ ἐγειρούργοτουν. Ἀλλ' ὅτε μετὰ τοῦτον ἀνέγνω καὶ τὸν τοῦ Δημοσθένους, ἀλλεπιλληλούς εὐφημίσιοι καὶ γειτονικοτεσιεῖς τὸν διέκοπτον. Τέλος ἀνέκραξε. Τι δέ; εἰπεις αὐτοῦ τοῦ θηρίου ἀκηκόειτε; Δηλαδὴ, τι ἡθελατε κα-

μει, ἐν τῇ ἀκούσειν αὐτοῦ τοῦ Δημοσθένους τὴν
εἰπαγγελίαν.

N A Y T I K A.

Εἰς οὐδὲν τῆς Ἀγγλικῆς ἱστορίας μέρος ἀπαντᾶται θαλάσσιος πρᾶξις, δυναμένη νὰ συγχροθῇ πρὸς τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰστανικοῦ στόλου, τὸν ὃποιν Φίλιππος ὁ Ε. ἐπιμψεῖν ἔνεστε 1588 πρὸς κατάκτησιν τοῦ κράτους τῆς Ἐλισάβετ. Οὐδέποτε οἱ Ἀγγλοὶ διέτρεξαν μεγαλύτερον κίνδυνον· ωὗτ' ἔδειξαν μεγαλητέραν εὐστάθειαν. Ηροσθέτεον δὲ, ὅτι καὶ οὐδέποτε μπὸ τῆς τύχης προφράντειον ἔργη θήθησαν.

Πολιτική ἀγτιζόντια ὑπὸ θρησκευτικῶν διαφρονίσσων ἀναρρέψεις παρεσκευάζεν πρὸ πολλοῦ τὸν μεταξὺ Ἰ-στανίας καὶ Ἀγγλίας πόλεμον· οἱ ἐμποροιἀμφοτέρων τῶν ἐπικατεῖλην τούτων διεφίλωνείσκουν περὶ τῶν πρωτείων εἰς ὅλα τὰ ἐμπυρεῖα [Marchés] τοῦ κόσμου· καὶ οἱ μὲν Ἰ-στανί ινπερεῖχον κατὰ τὰς πρὸ πολλῶν ἐνιστᾶντιν ἀποκτηθεῖσας θυλασσίνις δυνάμεις, οἱ δὲ Ἀγγλοι κατὰ τὴν εὐγενῆ δραστηριότητα καὶ τὴν ἀκόρεστον αὐτῶν φιλοδοξίαν.

Ούτον δὲ περὶ τῶν ἡγεμόνων, ἔκαστος αὐτῶν εἶχε τὴν ἀπόλυτην αὐτοῦ πεποίθησιν. Καὶ ὁ μὲν Φίλιππος παρίστη τὸν μιταλλοθρησκότερον Λατινισμὸν, ηδὲ Ἐλισάβετ τὸν αἰπολειστικότερον Λουθηρανισμόν. Οἱ μὲν πρῶτοι παρέδιδε τοὺς αἱρετικοὺς εἰς τὸ λεγόμενον ἱερὸν ἐπαστήριον κηρύττων, ὅτι μόνος θελεν ἐτοιμάζει πυρὸν, διὰ νὰ καίσῃ τὸν μόνον του αὐτὸν, ὥν κατὰ τι ἐφάνετο κλίνων πρὸς τοὺς αἱρετικοὺς· ἔκεινη δὲ κατεδίκαζεν εἰς φυλάκισιν καὶ πρόστιμον τὸν ἄπαξ μόνον παρευρεθέντα εἰς λατινικὴν λειτουργίαν καὶ ἐτιμώρει τὸν ἀμελοῦντα τὸ πτρασμακρότερον θρησκευτικὸν έθυμον. Λουθηρανικὸν διὰ πρώτιμου εἴκοσι λιρῶν στερείλιρῶν κατὰ μῆρα. Ἐκτὸς τούτου συνέστησεν ἐπιτροπὴν κληρικῶν, οἵτινες ἐγνωμοδότουν περὶ τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν ἐνὸς ἔκαστου, ἔχοντες τὴν ἔρουσίαν νὰ φυλακίζωσι καὶ νὰ στρεβλῶσι τοὺς κατά τη πταισαντας.

Αἱ ἀντίθετοι λοιπὸν αὐταὶ δοξασαὶ ἐγένενται τὸ μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν πήγεμόνων μῆτραις, τὸ ἐποίον πούζησεν ἔτι τινων πολιτικῶν ἀρχομένων. Τὸ 1578 ὁ ναύαρχος Δάρκος ἐλεηλάτησε τὰ παρθένα τοῦ Περσῶν, μετ' ὀλίγων δὲ ὁ Φίλιππος ἐβοήθησε τῷ στρατὸν, τὸν ὅπουσιν ὁ Δούκας τῆς Πάρμης ἔφερεν εἰς βοήθειαν τῶν Ἱόλανδῶν ἀνταρτῶν. Ἐν ἑτεῖ 1585 ἀγγλικοὺς στόλους προσέβαλον, ἀνευ προηγουμένης πολέμου διακηρύξεως τὸν ἄγιν τον Δομῆγον καὶ τὸν Καρθογένην. Ἐν ἑτοῖς δὲ μετὰ ταῦτα ὁ Δάρκος πειμήρισε τὴν Λισσαβῶνα καὶ κατέστρεψε πλησίον τῶν Γαδείρων ὀλόκληρον στόλον φορτηγῶν πλοίων. Τοιχύτεις ἀτιμώσεις ἀπήτητων ἐκδίκησιν, ὃ δὲ Φίλιππος μάνην ἀνταξίαν ἐνόμισε τὴν τῆς Ἀγγλίας κατάκτησιν.

Καὶ τοι ἀπόλεσες τὰς Κάτω χώρας, ἥτον δικαίως δὲ
σχυρότερος τῶν ἡγεμόνων, διύτι οὐ μόνον κατέχει τὴν
Ισπανίαν, τὴν Νεάπολιν, τὴν Σικελίν, τὴν Δουκάτον τοῦ
Μελάνου καὶ τὴν Φραγγικὴν κομητίαν, ἀλλ' ἔχει καὶ τῆς
Τύνιδος, τοῦ Ὀρέου, τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου, τῶν
Κυπρίων κέραων καὶ πλεῖστον τῆς Αιγαίου θα-

Δια τὴν κατὰ τῆς Ἀγγλίας ἐκστρατείαν ἐφώπλισε τὸν
φοβερότερον τῶν στόλων, τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἔκεινης

εἰς τὸν ὥκεννὸν πλευσάντων. Συνέκειτο δὲ οὕτις ἐπὶ νηῶν 152, τὰς ὅποιας ἐπέβαινε στρατὸς ἀποθατικὶς 20 χιλιάδων ἀνδρῶν, μελλών πρὸς τούτοις νὰ παραλάβῃ ἐκ τῆς Φλανδρίας ἄλλας 25 χιλιάδας ἐμπειρίων στρατιωτῶν, δικαιουμένων ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Φαρνεσίου. Τέλος 12 γιλιάδες Γάλλων συνήθισθησαν ἵεις τὴν Νορμανδίαν, ἵνα ἐννοθῶσι μετ' αὐτῶν.

Ο στόλος ούτος ἐκλήθη ἡ ἀγητητος Ἀρμάδα. Κατὰ κακὴν του τύχην ὅμως αἱ φοβεραὶ αὐταὶ παρασκευαὶ, ἀναλαβοῦσαι τὴν ἑκστρατείαν, ἔδωκαν καιρὸν εἰς τοὺς Ἀγγλους νὰ λάβωσι μέτρα πόδες ἄμυναν. Ή κλεινὴ βασιλισσα Ἐλισάβετ διέτρεξε μόνη τὴν ἑπικράτειάν της ἵνα ἐνθαρρύνῃ τὸν λαὸν πρὸς τὴν ἀντίστασιν. Τότε ἀναγκασθέντες νὰ διεγείρωσι τὰ πνεύματα, ἐπεννόησαν τὴν ἔκδισιν τῆς πρώτης ἀγγλικῆς ἐφημερίδος τῆς κληθείσος (The English Mercury), τῆς ὀποίας ἀντίτυπον διατηρεῖται εἰσένι ἐν τῷ Βεττανικῷ μουσείῳ. Ή βασιλισσα παρατάξασα εἰς τὸ Τιλβούρειον πεδίον ὅσοις στρατιώτας ἥδη γένθην νὰ συναθροίσῃ, ἐπειθερησεν αὐτοὺς ἐφιππος, διακηρύξτουσα, δια τοις αὐτήν ιδίᾳ ἔμελενα καδίσης ἐπὶ τοὺς πολεμίους.

Δεκατετράκις σχήμιοι ναῦται, τούς ὅποιους είχεν ἡ Ἀγγλία, ἐπειδιόθεταν ἐπὶ 114 πλοίων, τῶν ὅποιων τὰ μεγαλύτερα ἦσαν γερητικότερος τριακοσίων τόνων, ἐν δὲ μόνον, Θρίαμβος καλούμενον, ἔφερε 40 τηλεβόλα. Ἀλλ' ὁ στόλος οὗτος, ὁ πραγματικῶς μικρὸς ὡν, ἦτο πνευματικῶς μέγας, πρᾶγμα ἰσχυροποιοῦν τὴν ὄλικὴν δύναμιν καὶ πολλάκις ἀντικαθιστῶν αὐτὴν. Εἴδιοικείτο δὲ ὑπὸ τῶν ἀρίστων τῆς ἐποχῆς ναυτικῶν, τοῦ Δάρκου, Χαυκίνου, Φρυδισερίου καὶ τοῦ Καρόλου Οὐάλερδου. Οἱ Όλλανδοὶ ὥπλισαν καὶ αὐτοὶ 90 ἐπικουρικὰ πλοῖα, τὰ μέγιστα τοὺς Ἀγγλους βοηθήσαντα.

Τὴν ἀγῆτης Ἀρμάδα ἐμελλε νὰ διοικήσῃ ὁ Μαρκέσιος τῆς Σαντακρουζῆς ἀλλ ἐπειδὴ αὐτὸς ἀπέθανεν ἐν τῷ παρασκευᾶζεσθαι, η ναυαρχία ἐδόθη εἰς τὸν Δοῦλο τῆς Μεδίνας Σιδονέας, ναύτην αὐλικὸν, ἄνδρα ἀμυνῆ καὶ ἀλαζόνα. Ο Σαντακρουζῆς ἀποθνήσκων, παρώτρυνε νὰ κυριεύσωσι λιμένα τινα Βρεττανικὸν εἰς τὸν ἑπαῖον νὰ καταφεύγωσιν ἐν περιπτώσει τρικυμίας ἢ ἀποτυχίας. Ο δὲ Δοὺς τῇ; Πάρομης πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπρότεινε τὴν ἀλώσιν τῆς Φλεσιγγης. Ο δὲ ἀλαζόν καὶ ἀπειρος ναυαρχος, κυρρέζας ἀνωφελή τὴν τοιαύτην ποσούλαζην, ἀπέπλευσε τὴν 19 Μαΐου 1588.

Ο Φιλιππος εἶδεν αὐτὸν ἀποπλέοντα ἐπηρημένος ὑπὸ μεγάλων ἐλπίδων, καὶ τοι ἡ ἀνάμυνσις τοῦ παρελθόντος ὥφειλε νὰ καταστήσῃ αὐτὸν δισπιστότερον, διότι ποτὲ δὲν εύτυχησε κατὰ θάλασσαν. Ἐκτὸς τῆς ἐκστρατείας τοῦ Κυλιου, ητις τοσοῦτον ὄλεθριον, ἔλαβε τέλος, εἶδεν ἐπιστρέφων ἐκ τῶν Κάτω Χωρῶν, ὄλοκληρον στόλῳν καταποντισθέντα ὑπὸ τῆς τρικυμίας, μετ' αὐτῷ δὲ συναπολυμένην καὶ ὄλοκληρον τὴν περίφημον συλλογὴν τῶν εἰκόνων, τῶν συλλεγεισῶν ὑπὸ Καρδῶν τοῦ Ἑ. Ἐκ τῆς Φλανδρίκς καὶ Ἰταλίας. Ή ἀγίτητος Ἀργάδα δὲν ὑπῆρξεν εὐτυχεστέρα, διότι ὑπὸ κλύδωνος καταληφθεῖσα παρὰ τὴν Φινστέρειον ἄκραν ἀπώλεισε πολλὰ πλοῖα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Γαλλίας, Αἴγυπτων τοις Ἀγγλοις, φυλακῆσμένος εἰς ἐν τῶν πλοιών, διήγειρε τοὺς συνεταίρους του εἰς ἐπανάστασιν, καὶ κυριεύσας τὸ πλοῖον, προσέεχεις δύο ἔτερα, τα ὅποια καταλαβήντα ἐκ τοῦ συστάδην, κατέψυγεν εἰς τινα τῶν τῆς Γαλλίας λιμένων.